

The European Union Security Policy and the “European Identity”

In the work noted is the fact, in order to understand the modern military-political security of Europe, we must analyze the role the continent has played and continues to play in the issues of war and peace during the modern and the recent history. We have mentioned, that during the last five centuries Europe was in the epicenter of the biggest wars in the region as well as worldwide.

Today we can say with confidence, that the European continent is the most peaceful region all over the world. One of the key factors, that affected the formation of stable security system in the modern Europe, is the process of democratization and integration in the region.

The European Union in its turn, has developed the legal basis for the “European Identity”, which is expressed in support of the projects, worked out jointly by the Eastern Europe Union and NATO. The Amsterdam agreement of 1997 has developed and confirmed the task declared in Maastricht, concerning the “Joint Foreign Policy and Security Field Policy” confirmation and perfection mechanism.

საკვანძო სიტყვები: ევროპა; ნატო; ევროკავშირი; ევროპის საბჭო; კონტინენტი; ცივი ომი; უშიშროება; ევროპული იდენტობა; დემოკრატიზაცია; ინტეგრაცია; რეგიონი.

* * * * *

თანამედროვე ევროპის სამხედრო-პოლიტიკური უშიშროების გაგებისათვის აუცილებელია იმ როლის გაანალიზება, რომელიც ამ კონტინენტმა ითამაშა მთელი ახალი და უახლესი ისტორიის მანძილზე ომებისა და მშვიდობის საკითხებში.

უკანასკნელი ხუთი საუკუნის განმავლობაში ევროპა იყო ყველაზე დიდი ომების ეპიცენტრი როგორც მსოფლიოში, ისე რეგიონში. მან თავისი არსებობის მანძილზე გადაიტანა მრავალი სხვადასხვა სახის გრძელვადიანი და მასშტაბური ომები. მათ შორის ომები-რელიგიური, გვირგვინებისათვის, კონტინენტზე ბატონობისათვის, ტერიტორიების და გავლენის სფეროების გაფართოებისათვის. ჩგასულ საუკუნეში ევროპა იყო აკვანი ორი ყველაზე დიდი მსოფლიო სისხლისმღვრელი ომის და ცივი ომის დროინდელი სამხედრო დაპირისპირებების ცენტრალური თეატრი.

ევროპის სახელმწიფოები აწარმოებდნენ დაპყრობით ომებს ლათინურ ამერიკაში, აფრიკაში. ევროპული ქვეყნები განაპირობებდნენ ომების ინტესივობას და ხასიათს შორეულ და ახლო აღმოსავლეთის რეგიონებში.

მიუხედავად იმისა, რომ არცთუ ისე შორეულ წარ-

სულში ევროპის ტერიტორიაზე წარმოებულმა ომებმა არაერთხელ შეარყია მისი საზღვრები, დღეისათვის ამ მხრივ მდგომარეობა რადიკალურადაა შეცვლილი. დაბეჯითებით შეიძლება ითქვას, რომ თანამედროვე პირობებში ევროპის კონტინენტი წარმოადგენს ყველაზე მეტად მშვიდობიან რეგიონს მსოფლიოში. სერიოზულად შემცირდა ევროპის სამხედრო ძალების მასშტაბები სხვა კონტინენტებზე პროექტირების მხრივ. მსოფლიოს სხვა რეგიონებმა პირველ რიგში კი ახლო, შუა აღმოსავლეთმა და აზია-წყნარი ოკეანის რეგიონებმა ბებერ კონტინენტს “წაართვეს” სამხედრო-პოლიტიკური დაძაბულობის ეპიცენტრის როლი, ხოლო აშშ-მ უფრო მეტად გაამყარა თავისი გლობალური გავლენა მთელ მსოფლიოზე.

მე-20 საუკუნის ბოლოს და 21-ე საუკუნის დასაწყისში შეიძლება აღვნიშნოთ, რომ ევროპულმა უშიშროებამ შეიძინა თვისობრივად ახალი ხარისხი იმასთან განსხვავებით, რომელიც მას ჰქონდა ცივი ომის წლებში და საერთოდ რომლითაც გრძელდებოდა ისტორიის ფუნქციონირება მოყოლებული ვესტფალიის სისტემიდან.

ამასთან ერთად შეცდომა იქნებოდა დაგვეხატა არსებული სურათი მხოლოდ ცისარტყელას ფერებში და არ შევამჩნიოთ ის საფრთხეები, რომლებიც არსებობენ ან კიდევ შეიძლება მოვევლინოს ევროპის კონტინენტს დანარჩენ მსოფლიოსთან ურთიერთობების დროს.

თანამედროვე ევროპული რეგიონალური უშიშროების განხილვის დროს მხედველობაში უნდა გვქონდეს მიღებული ის, რომ საქმე გვაქვს გეოგრაფიულად რამდენადმე ცვალებად პრობლემასთან. კერძოდ, საუბარი მიდის საერთო სივრცეზე ატლანტიკიდან ურალამდე, ხოლო ზოგი შემთხვევაში-ატლანტიკიდან ვლადივასტოკამდე. იმავდროულად ამ უაღრესად ფართო სივრცეზე ჩამოყალიბდა უშიშროების ორი ავტონომიური და სპეციფიკური კომპლექსი. პირველი-დასავლეთ ცენტრული, რომელიც პირობითად აღნიშნავს სივრცეს ატლანტიკიდან ბელორუსიის ბრესტამდე. მეორე კი გრძელდება ამ ქალაქის აღმოსავლეთით, რომელიც ფაქტობრივად ნიშნავს „დსთ-ს სივრცეს“ ანუ პოსტსაბჭოურ ევრაზიულ სივრცეს. აღსანიშნავია, რომ ორივე ეს კომპლექსი მჭიდროდაა დაკავშირებული ერთმანეთთან.

ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი, რომელმაც გავლენა მოახდინა ევროპის თანამედროვე უშიშროების მდგრადი სისტემის ჩამოყალიბებაზე არის ამ რეგიონში არსებული დემოკრატიზაციისა და ინტეგრაციის პროცესი. სწორედ ამ ორმა ერთმანეთთან მჭიდროდ დაკავშირებულმა ფაქტორმა მოახდინა დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოებს შორის ტრადიციული დასავლეთ ევროპული დაპირისპირებების ნეიტრალიზება, რომელთაც ადრე ისინი გარ-

დაუვალად მიჰყავდა შეიარაღებულ შეტაკებებამდე. ომისშემდგომი დასავლეთ გერმანიის, იტალიის, შემდეგ პორტუგალიისა და ესპანეთის დემოკრატიზაციამ შექმნეს საერთო ნიადაგი სხვა ევროპულ ქვეყნებთან პოლიტიკური ურთიერთქმედებების, მსგავსი ფასეულობების და ინსტიტუტების წარმოქმნის. მალევე ეს პროცესი გამყარებული იქნა ეკონომიკური ინტეგრაციით, რომელმაც საბოლოო ჯამში შექმნა თანამედროვე სახის ევროპის კავშირი. თავის მხრივ ეკონომიკური ურთიერთქმედებები ემსახურებოდა სახელმწიფოთაშორისო შეიარაღებული კონფლიქტების თავიდან აშორებას.

ცივი ომის წლებში საერთო მტრის სახე სსრკ-სა და მთავარი მოკავშირე აშშ-ს სახით ხელს უწყობდა სახელმწიფოებს შორის კონფლიქტების ნეიტრალიზებას. ფაქტობრივად ჯერ კიდევ ცივი ომის წლებში დასავლეთ ევროპაში ფორმირება მოხდა სახელმწიფოთაშორისი უშიშროების ქვესისტემის. იგი ხარისხობრივად განსხვავდებოდა იმ უშიშროების სისტემისაგან, სამხედრო დაპირისპირებებისაგან, გამალებული შეიარაღებისაგან, აშკარა შეიარაღებული კონფლიქტებისა და მათ დასარეგულირებლად მიმართული დიპლომატიური ძალისხმევისაგან, რომელიც არსებობდა და გრძელდებოდა ევროპაში საუკუნეთა განმავლობაში. ამ სივრცეში შეწყვიტა მუშაობა „რეალპოლიტიკურმა“ ლოგიკამ სახელმწიფოთაშორის დაპირისპირებისა ეროვნული ძლიერებისა და უშიშროებისათვის მეზობელ დასავლეთ ევროპულ სახელმწიფოთა ხარჯზე.

ამ პროცესებს ჰქონდა ობიექტური ხასიათი. იმავდროულად მიდიოდა მმართველი ელიტის და ხალხის მიერ იმის გაცნობიერება, რომ ალემართათ საიმედო საზღვრები, რომლებიც არ მისცემდნენ საშუალებას ამ რეგიონის სახელმწიფოებს კვლავ მიემართათ ტრადიციული სახელმწიფოთაშორის დაპირისპირებებისათვის და ერთმანეთთან კონფლიქტისათვის. ამის საშიშროებამ ახალი ძალითა იჩინა თავი ცივი ომის დამამთავრებელ ეტაპზე.

საერთო მოწინააღმდეგის გაქრობა საფრთხეს უქმნიდა ბლოკური დისციპლინას და ცალკეული ქვეყნებისაგან ტრადიციული ეროვნული მისწრაფებების აღორძინებას. ამ მხრივ განსაკუთრებით განგაშს იწვევდა გერმანიის გაერთიანება, რასაც ზოგიერთი სპეციალისტის აზრით გერმანელებში შეიძლება გამოენვია თვითდარწმუნება და რევანშიზმი. ცნობილია, რომ დიდი ბრიტანეთი, და საფრანგეთი და სხვა დასავლეთ ევროპული სახელმწიფოები ძალიან ფრთხილობდნენ გფრ(გერმანიის ფედერაციული რესპუბლიკა) და გდრ-ს(გერმანიის დემოკრატიული რესპუბლიკა) სასწრაფო გაერთიანებას. სწორედ ეს საფრთხე გახდა მთავარი მიზეზი ევროპაში შემდგომი ინტეგრაციული პროცესების დაჩქარებული ტემპებით განვითარებისა, რაც კიდევაც გამოიხატა სახელმწიფოებშორისი ინსტიტუტების მჭიდრო ქსელის შექმნით-ევროკავშირის სახით. ამიტომ მთავარი მამოძრავებელი ძალა ევროპული უშიშროებისა არის რეგიონის ქვეყნების სწრაფვა ჰქონდეთ გარანტია

იმისა, რომ არ დაბრუნდება სახელმწიფოებს შორის წარსულის დაპირისპირებები.

დასავლეთ ევროპის რიგ ქვეყნებს აშინებს ხანგრძლივი და სერიოზული შიდა კონფლიქტები, რომლებიც დროდადრო იღებენ შეიარაღებულ სახეს გაზავებულს ტერორიზმის ელემენტებით. საუბარი ყველაზე მეტად ეხება ოლსტერის პრობლემას, „ბასკების ქვეყანას“, კოსოვას. შენარჩუნებულია სახელმწიფოთაშორისო ტერიტორიული დავები, მაგალითად ესპანეთსა და დიდ ბრიტანეთს შორის გიბრალტარის პრობლემის გარშემო. მიუხედავად ყოველივე ზემოთქმულისა ყველა ეს პრობლემა რჩება ლოკალურად, ისინი არ გადაზრდილა ისეთ დაძაბულობის დონეზე, რომელიც შეუძლებელია დაინიოს პოლიტიკური პოლიციური და დიპლომატიური ინსტრუმენტებით. ცალკეული ქვეყნებისათვის მტკივნეული ეს კონფლიქტები არ არის იმ დონეზე, როდესაც მათ შეუძლიათ საერთო ევროპულ უშიშროებას შეუქმნას საფრთხე.

90-იანი წლების დასაწყისში ევროპის კავშირის ჩარჩოში არსებითად გაფორმდა ნატო-ს ევროპული ქვეყნების ბირთვი, რომელთა შორის ურთიერთობებს განსაზღვრავდა მსოფლიოს ურთიერთმედაბათა ალგორითმი. ევროპის საგარეო უშიშროების უმთავრეს საკითხს წარმოადგენდა აშშ-თან შემდგომი ურთიერთობა. საფრანგეთის მხრიდან მცირე ოპოზიციური აზრის მიუხედავად სახელმწიფოთა უმრავლესობამ, რომლებიც შეადგენენ დასავლეთ ევროპული ქვეყნების ბირთვს აიღო კურსი ამერიკის შეერთებულ შტატებთან სრატეგიული კავშირის შენარჩუნებაზე. ეს აიხსნებოდა იმის სურვილით, რომ კიდევ უფრო განმტკიცებულიყო ამერიკული სამხედრო „ქოლგა“, რომელიც კომპენსაციას გაუკეთებდა ევროპელთა არასრულყოფილ შესაძლებლობებს. რითაც ფართო ევროპულ ზონაში უზრუნველყოფილი იქნებოდა მათი უშიშროება. ასეთი ვითარება თანხვედრაში მოდიოდა ვაშინგტონის სწრაფვასთან შენარჩუნებინა თავისი პოზიციები ევროპაში.

მიუხედავად იმისა, რომ არსებობდა და არსებობს ზოგიერთი ხასიათის წინააღმდეგობანი ევროპასა და აშშ-ს შორის არ შეიძლება დავინიშნოთ იქნას მათი ერთგულება საერთო ლიბერალური ღირებულებების, ინსტიტუტებისა და ინტერესებისადმი, რომლებიც უზრუნველყოფს საერთო მოწინააღმდეგის არარსებობის პირობებში გამძლე ერთიანი პოლიტიკური ბაზის შენარჩუნებას.

დღევანდელი ევროპის სამხედრო-პოლიტიკური უშიშროების ფორმირებაზე გავლენა მოახდინა აგრეთვე ცივი ომის ნარჩენების ლოგიკამ, რაც განპირობებული იყო ჯერ საბჭოთა კავშირის, ხოლო შემდეგ რუსეთის ფედერაციის ფაქტორით. რაც არსებითად კიდევაც გამოჩნდა ბალკანეთზე შეიარაღებული კონფლიქტების დროს, რომლის დროსაც მოხდა მომავალი ევროპული უშიშროების სერიოზული გამონევის გამოცდა. აქტიური მოქმედებები დაიწყო რიგმა აღმოსავლეთ და ცენტრალური ევროპის ქვეყნებმა, რათა თავიანთი ბედი დაეკავშ-

ირებინათ დასავლეთ ევროპის სახელმწიფოებისა და აშშ-სადმი.

თავისი ევროპული იდენტურობის საწყის სტადიაზე ევროკავშირი უსაფრთხოების სფეროში, განსაკუთრებით კი ბალკანეთის კრიზისზე რეაგირების შესაძლო გზების ძიებისას შეხვდა ფუნდამენტალურ პრობლემებს. ევროპის ქვეყნების უმრავლესობის სამხედრო პოტენციალი არსებითად ჩამორჩებოდა აშშ-ს შეიარაღებული ძალების დონეს. ეს განსაკუთრებით ეხებოდა მაღალი სიზუსტის იარაღს, ევროპელთა მიერ კოსმოსური ემელონების არქონას, ჯარების გადასროლის შეზღუდულ შესაძლებლობებს, სუსტი ერთობლივი შეიარაღებული ეროვნული კონტიგენტებს. ევროპაში ნელა ხორციელდებოდა შეიარაღებული ძალების რეფორმა რათა მათ მონაწილეობა მიეღოთ ახალი თაობის ოპერაციებში. კრიტიკოსთა თქმით შენარჩუნებული იყო ცივი ომის დროინდელი „კმაყოფაზე მყოფი განწყობილება“, რაც გამოიხატებოდა ევროპელთა სურვილით ამერიკელთა ხარჯზე გადანაცვებილი მათი უშიშროების საკითხები. ევროპელთა მხრიდან არ არსებობდა კოლექტიური პოლიტიკური ნება თავიანთ თავზე აეღოთ პასუხისმგებლობის მნიშვნელოვანი ნაწილი, რაც თავის მხრივ გარდაუვალად გამოიწვევდა თავდაცვის ხარჯების ზრდას. ზოგიერთი ამერიკელი პოლიტიკოსი მიუთითებს, რომ ევროპელებს „არა მარტო არ შეუძლიათ მოკვდნენ თავიანთი უშიშროებისათვის, არამედ გადახდაც არ სურთ მისთვის“. ამიტომ საწყის ეტაპზე უშიშროების სფეროში „ევროპული იდენტობის“ ძირითადი იმპულსები ამოდიოდა ნატო-ს სტრუქტურებიდან.

ევროკავშირმა თავის მხრივ განავითარა „ევროპული იდენტობის“ სამართლებრივი ბაზა, რაც გამოიხატებოდა იმ პროექტების მხარდაჭერით რომლებიც შეიმუშავეს დასავლეთ ევროპის კავშირმა და ნატომ ერთობლივად. 1997 წლის ამსტერდამის ხელშეკრულებამ განამტკიცა და განავითარა ჯერ კიდევ მაასტრიხტში გაცხადებული ამოცანა „საერთო საგარეო პოლიტიკისა და უშიშროების სფეროში პოლიტიკის განმტკიცებისა და სრულყოფის მექანიზმის შესახებ“. ამ დოკუმენტით ევროკავშირის საშუალება მიეცა მიეღო პოლიტიკური გადანაცვებები (ერთსულოვნების შემთხვევაში), რომელიც უფლებამოსილებას მისცემდა მას ჩაეტარებინა სამშვიდობო ოპერაციები. გარდა ამისა, ამსტერდამის ხელშეკრულება ითვალისწინებდა ითვალისწინებდა „საერთო საგარეო პოლიტიკასა და უშიშროების პოლიტიკაში ევროკავშირის მაღალი წარმომადგენლის“ თანამდებობის შექმნას.

ვსაუბრობთ რა ევროპული იდენტობის ფორმირების რთულ პროცესზე ხაზგასმით უნდა აღვნიშნოთ, რომ ევროკავშირმა შეძლო შემუშავებინა საკანონმდებლო ბაზა, რითაც განახორციელა რამდენიმე სამშვიდობო და სადამკვირვებლო მისია. იმავდროულად შექმნა ამ საქმით რამდენადმე დაინტერესებულ ორგანიზაციის წევრ-სახელმწიფოთა მჭიდრო კოორპორაციული ინფრასტრუქტურა. მიუხედა-

ვად ყოველივე ზემოდ თქმულისა ევროკავშირის წევრ-სახელმწიფოთა უმრავლესობა უშიშროების სამხედრო-პოლიტიკურ სფეროში დამოკიდებულია ჩრდილოატლანტიკურ ალიანსზე და მასთან მჭიდრო თანამშრომლობაზე.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. ნ. ჩიტაძე. ნატო ჩრდილო ატლანტიკური ალიანსი მსოფლიოსი მშვიდობისა და სტაბილურობის მთავარი გარანტი. თბ., 2008.
2. ე. გვენეტაძე. რ. რუხაძე. ნატო საერთაშორისო ურთიერთობებში. თბ., 2009.
3. <http://www.assembly-weu.org/en/index.php>.